

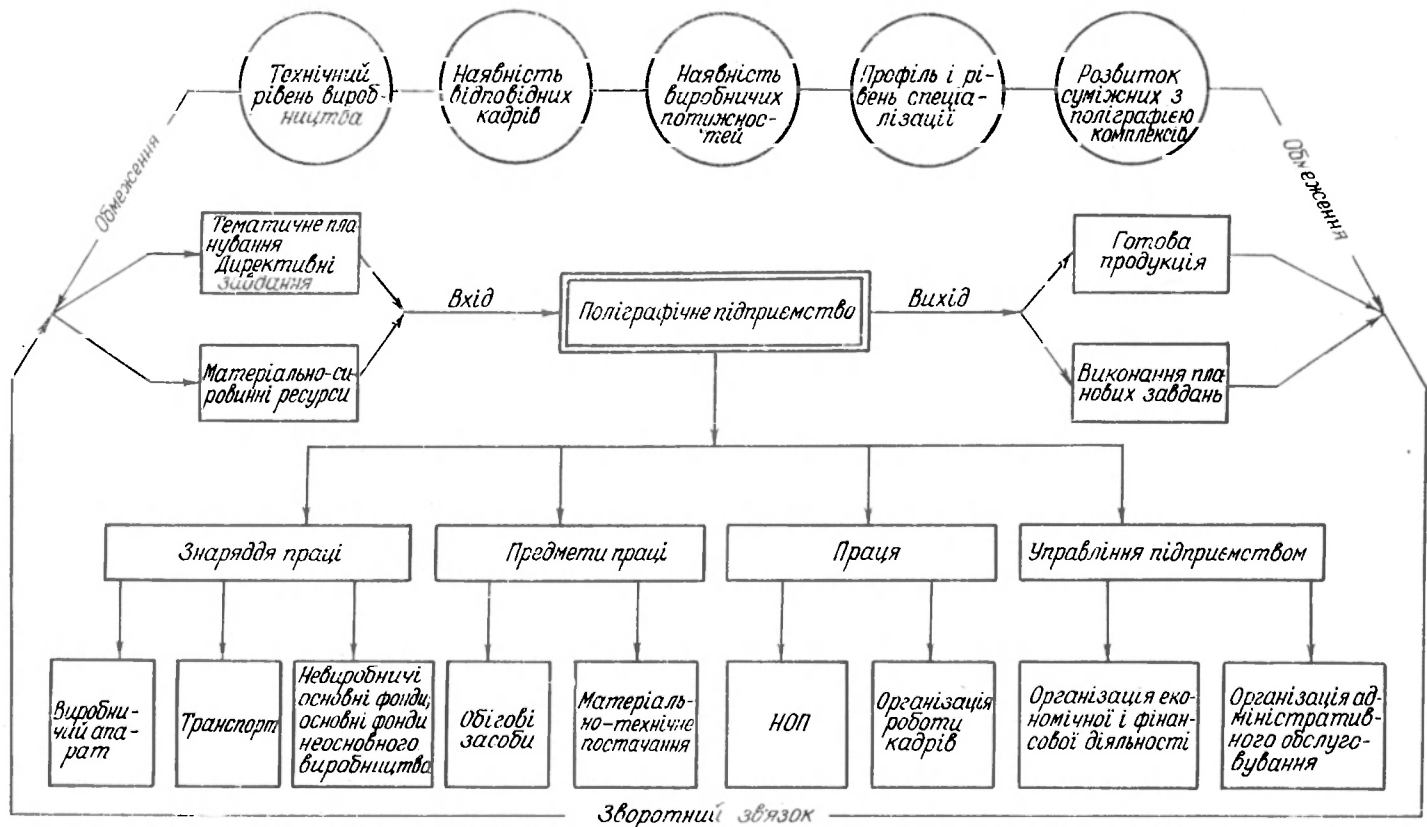
ПОЛІГРАФІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО ЯК ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

Важливою підсистемою поліграфічної промисловості — одного з елементів видавничо-поліграфічного комплексу, є підприємство — первинна ланка галузі промисловості, діяльність якої будується на поєднанні централізованого керівництва й ініціативи колективу. Згідно з положенням воно веде виробничо-господарську діяльність відповідно до народногосподарського плану, на основі господарського розрахунку, виконує обов'язки і користується правами, зв'язаними з цією діяльністю, має самостійний баланс і є юридично відповідальним.

Поліграфічне підприємство — це єдине ціле, всередині якого переплітаються взаємозв'язки між знаряддями праці, предметами праці й самою працею, джерелом якої є колектив робітників, та органами управління, притому як внутрішніми, так і зовнішніми. Наявність складних внутрішніх та зовнішніх зв'язків дає підставу вважати його належним до системи вищого порядку.

Будучи підсистемою поліграфії, поліграфічне підприємство — теж система, оскільки воно володіє всіма ознаками системи: цілісністю, наявністю внутрішніх і зовнішніх зв'язків, своєї ієрархії підсистем, і, врешті, параметрами системи — входом, виходом, процесом, зворотнім зв'язком і обмеженням.

Поліграфічне підприємство як система показане на схемі. входом у систему є тематичний план видавництва, директивні завдання вищих органів і матеріально-сировинні ресурси. Особливе значення має тематичний план як вхід в систему. Він повинен стати основою всієї діяльності поліграфічного підприємства. На практиці ж в тематичні плани часто вносяться зміни, що негативно впливає на функціонування видавництва і поліграфічних підприємств. Від взаємозв'язку видавництв і поліграфічних підприємств, попередньої ув'язки форматів видань, способу оформ-

Поліграфічне підприємство як економічна система.

лення, фарбовості тощо залежить використання виробничої потужності поліграфічних підприємств і виконання планових завдань.

Під матеріально-сировинними ресурсами як входом у систему розуміється матеріальна база поліграфії, тобто забезпечення її необхідним асортиментом і якістю матеріалів, особливо папером, а також капіталовкладеннями для здійснення програми технічного переозброєння підприємства.

Виходом системи поліграфічного підприємства є готова продукція, міра виконання директивних завдань, тобто це те, що ми одержуємо в результаті переробки входу в процесі системи. Він залежить не стільки від входу, скільки від самого процесу виробництва. У процесі виробництва слід розглядати три компоненти: знаряддя праці, предмети праці та саму працю. Говорячи про підприємство як систему, на нашу думку, варто виділити такі підсистеми, які зв'язані між собою безпосередніми взаємозв'язками і мають свою ієрархію підсистем. Це, перш за все, безпосередні складові виробництва: система знарядь праці, система предметів праці, система праці.

До них слід підключити ще систему управління виробництвом. Адже, якщо працює одна людина, то для здійснення процесу праці достатньо трьох названих складових. Коли ж процес, праця здійснюється колективом людей, зайнятих на різноманітних операціях різної складності і характеру, то управління стає такою ж необхідністю, як і знаряддя, предмети та сама праця. Всі підсистеми знаходяться ніби на одному рівні. Тобто важко визначити, яка з них більш чи менш вагома, бо при відсутності будь-якої з них виробничого процесу не буде, отже, і система підприємства функціонувати не зможе.

У підсистемі знарядь праці слід виділити такі елементи: виробничий апарат, транспорт, невиробничі основні фонди та основні фонди неосновного виробництва. Поділ системи на такі елементи зумовлений специфікою функціонування кожної з них, відносною самостійністю, цілісністю їх та наявністю своїх внутрішніх тісних зв'язків. Характерним для системи знарядь праці є комплекс показників, що дає загальну оцінку технічного рівня підприємства. До основних таких показників слід віднести: фондоозброєність, технічну озброєність, фондовіддачу, рівень механізації праці та питому вагу автоматизованої, електронної і принципово нової техніки.

Кожну з підсистем системи знарядь праці можна характеризувати своїми показниками. Наприклад, виробничий апарат підприємства — коефіцієнтом змінності, коефіцієнтом використання ефективного фонду часу тощо; підсистему транспорту — вантажообігом, коефіцієнтом механізації і т. д.

Система предметів праці включає в себе обігові засоби підприємства, які характеризуються коефіцієнтами обіговості, закріплення і періодом одного обігу, та матеріально-технічне постачання.

У систему праці слід включати такі елементи: наукову організацію праці та організацію роботи кадрів, оскільки від організації процесу виробництва, робочих місць, естетичної атмосфери значною мірою залежить результативність праці. Організація роботи кадрів підприємства, що включає в себе підбір і розподіл кадрів, підготовку та підвищення кваліфікації, охорону праці теж має немаловажне значення.

Система управління підприємством включає в себе організацію економічної і фінансової діяльності, а також адміністративного обслуговування. Функціонування цих підсистем взаємозв'язано не лише між собою, але й з іншими підсистемами підприємства.

Зворотний зв'язок у системі поліграфічного підприємства здійснюється через випуск продукції і виконання директивних показників. Залежно від того, наскільки і як буде виконано планове завдання по основних показниках, номенклатурі, асортименту, випуску продукції підприємство закладає наступні планові завдання, коригуючи їх згідно з директивними показниками, ув'язує це завдання з тематичними планами і матеріально-сировинними ресурсами. Отже, зворотний зв'язок утворює замкнутий цикл, довершує цілісність системи.

Практика показує, що до основних обмежень діяльності системи поліграфічного підприємства слід віднести: профіль і рівень спеціалізації, розвиток суміжних з поліграфією комплексів, технічний рівень виробництва, наявність виробничої потужності та необхідних кадрів.

Такі основні, найбільш важливі риси поліграфічного підприємства як економічної системи. Отже, підхід до підприємства як первинної ланки промисловості повинен бути взятий за методологічну основу при вирішенні всіх виробничо-господарських проблем.

Список літератури: 1. *Малиновская Е. В.* Использование системного анализа в экономике. М., «Экономика», 1974. 2. *Машталир Р. М.* Системный подход — основа совершенствования планирования научно-технического прогресса. — «Полиграфия», 1976, № 6. 3. *Машталир Р. М.* Дослідження поліграфічно-видовничого комплексу як економічної системи. — «Поліграфія і видавнича справа», 1977, № 13. 4. *Черняк Ю. И.* Системный анализ в управлении экономикой. М., «Экономика», 1975.

О. I. GUZELA, R. M. MASHTALIR

POLYGRAPHICAL ENTERPRISE AS AN ECONOMICAL SYSTEM

Summary

Polygraphical enterprise as an economic system is being investigated. We give the ground of its subsystem and the conditions of its normal functioning.